

# **Znaczenie mniejszości żydowskiej w Polsce**

## **SPIS TREŚCI**

Wstęp 3

Rozdział I Ziemie polskie przed odzyskaniem niepodległości 6

1. Sytuacja polityczna i gospodarcza na ziemiach polskich pod zaborami 6

2. Skupiska Żydów na ziemiach polskich pod zaborami 13

Rozdział II Polska w okresie międzywojennym (1918-1939) 22

1. Sytuacja polityczna, społeczna i gospodarcza niepodległej Polski 22

2. Mniejszości narodowe w II Rzeczypospolitej 40

Rozdział III Mniejszość żydowska w niepodległej Polsce 44

1. Żydzi jako wspólnota kulturowa 44

2. Żydzi jako grupa wyznaniowa 47

3. Oświata i kultura żydowska 49

Rozdział IV Udział mniejszości żydowskiej w życiu politycznym II RP 53

1. Żydzi w wyborach parlamentarnych i samorządowych w II RP 53

2. Syjonizm żydowski, partie polityczne 55

Rozdział V Eksterminacja Żydów w czasie II wojny światowej 61

1. Niemieckie obozy zagłady na ziemiach polskich 61

2. Żydzi jako naród walczący 73

3. Jedwabne - stosunek Polaków do Żydów 78

4. Żydzi w Polsce Ludowej 90

5. Sytuacja mniejszości żydowskiej w Polsce po 1989 r. 95

Zakończenie 101

Wykaz skrótów 107

Wykaz źródeł i literatury 109

Aneks 114

## **Wstęp**

Historia koegzystencji Polaków i Żydów na ziemiach polskich liczy ponad tysiąc lat. Stosunki polsko-żydowskie układały się różnie. Polscy władcy obdarzali Żydów

licznymi przywilejami, zdarzały się również sytuacje konfliktowe wywołane przez polski nacjonalizm i fundamentalizm religijny. Antagonizmy na tle religijnym, społecznym i narodowym stanowiły jednak zjawisko marginalne. Żydzi znaleźli w Polsce stosunkowo sprzyjające warunki kultywowania własnej tradycji i religii, pracy, a przede wszystkim spokojnego życia. Wartości te były szczególnie cenne w czasach nietolerancji i prześladowań jakie dotknęły Żydów w okresie wypraw krzyżowych czy kontrreformacji w innych państwach europejskich. W XVIII w. większość ogółu Żydów mieszkała w Polsce . Fakt ten świadczy najlepiej o tym, że Polska była wspólną ojczyzną zarówno Polaków jak i Żydów.

Obecność Żydów w Polsce przyczyniła się do rozwoju gospodarczego i kulturalnego kraju. Dowody znacznego wpływu kultury żydowskiej odnaleźć można w polskim języku, literaturze, malarstwie, rzeźbie, sztuce ludowej czy muzyce. Żydzi brali aktywny udział w życiu politycznym, walczyli w wielu wojnach prowadzonych przez Polskę a po utracie niepodległości w walkach narodowo-wyzwoleńczych. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku mniejszość żydowska, która stanowiła 10% ludności Polski, miała możliwość współdecydowania o losie kraju dzięki obecności w parlamencie.

Żydzi gdańscy, wielkopolscy i poznańscy, dzięki swoim koligacjom rodzinnym i wpływom w środowisku Żydów niemieckich, przyczynili się do nawiązania polsko-niemieckiej współpracy gospodarczej i kulturalnej. Najściślejsze związki polsko-żydowskie na różnych płaszczyznach miały miejsce w Polsce centralnej. Z Warszawy wywodziły się całe rody zasłużonych działaczy na polu gospodarczym i kulturalnym „Polaków wyznania mojżeszowego” . Dwudziestolecie międzywojenne jest też okresem wzrostu nastrojów antysemickich. Antysemityzm został elementem programowym powstałego kilka lat przed wojną Obozu Zjednoczenia Narodowego. Jego przywódca, generał Skwarczyński, w 1938 r. stwierdza m.in.: „W stosunku do mniejszości żydowskiej Obóz stwierdza, że przez swoją specyficzną strukturę ludnościową stoi ona na przeszkodzie normalnej ewolucji mas Narodu Polskiego. (...) Rozwiązanie problemu żydowskiego widzimy w radykalnym zmniejszeniu ilości Żydów w Polsce” .

Kres obecności Żydów w Polsce położył wybuch II wojny światowej i prowadzona przez hitlerowców masowa eksterminacja narodu żydowskiego. Obozy zagłady, które przyniosły śmierć wielu milionom Żydów, funkcjonowały głównie na ziemiach polskich. Polska stała się cmentarzem narodu, który wcześniej znalazł tu swój azyl. Nieliczni spośród tych, którzy przeżyli koszmar Holokaustu pozostali w

Polsce po zakończeniu wojny. Emigracja powojenna skierowała się głównie do Palestyny, gdzie powstało w 1948r. państwo Izrael.

Paradoksalnie tragedia Żydów nie spowodowała spadku aktywności środowisk antysemitycznych. Jeszcze w czasie wojny obok Polaków, którzy ryzykując życie własne i swojej rodziny wstawili się ochroną prześladowanych Żydów, znaleźli się również tacy, którzy odpowiedzialni są za mord Żydów w Jedwabnem i w wielu innych mniej znanych miejscach. Systematyczną walkę z Żydami prowadziły oddziały Narodowych Sił Zbrojnych. Po wojnie doszło do pogromu w Kielcach. Fala antysemityzmu, która zmusiła do emigracji około 30 tys. Żydów głównie ze środowisk inteligenckich, przetoczyła się przez Polskę w roku 1968 .

Antysemityzm jest także faktem w wolnej Polsce. Skrajnie prawicowe organizacje polityczne i fundamentaliści katoliccy skupieni głównie wokół osoby ojca Rydzyka głoszą hasła antyżydowskie, obarczają Żydów winą za wszelkie zło i utożsamiają ich z komunistycznym reżimem z czasów PRL.

Poznanie prawdziwej historii stosunków polsko-żydowskich i dokonanie rachunku wzajemnych krzywd jest niezbędnym warunkiem odbudowy współżycia Polaków z Żydami opartego na zgodzie i zaufaniu. Celem tej pracy jest przeanalizowanie wspólnych dziejów narodu polskiego i żydowskiego, które koegzystowały ze sobą przez ponad tysiąc lat na ziemiach polskich. Niniejsza praca jest ponadto próbą wyjaśnienia zjawiska funkcjonującego w Polsce antysemityzmu, którego szczególną cechą jest to, że nie zanika mimo braku obiektu agresji. W Polsce obecnie żyje kilkadziesiąt tysięcy Żydów w większych miastach, stolicy i w kilku miejscowościach Dolnego Śląska. Ich wpływ na społeczność Polski jest znikomy mimo to budzą wiele kontrowersji. Nastroje antyżydowskie odżywają, kiedy pojawiają się roszczenia majątkowe gmin żydowskich czy pochodzących z Polski Żydów zamieszkałych na emigracji, którzy w naszym kraju pozostawili dorobek życia kilku pokoleń swoich przodków. Chciałbym ukazać w swojej pracy udział Żydów w budowie i rozwoju państwa polskiego, rolę jaką odegrali w walkach narodowo-wyzwoleńczych oraz przyczyny niechęci Polaków do mniejszości żydowskiej, której skutki bywały często dla żydowskich obywateli Polski tragiczne.

Rozdział pierwszy niniejszej pracy poświęcony jest ogólnej sytuacji ziem polskich pod zaborami oraz mniejszości żydowskiej od początków osadnictwa do momentu odzyskania przez Polskę niepodległości po zakończeniu I wojny światowej. Sytuacja polityczna, społeczna i gospodarcza II Rzeczypospolitej a także

mniejszości narodowe w dwudziestoleciu międzywojennym są tematem drugiego rozdziału. Rozdział trzeci dotyczy mniejszości żydowskiej jako wspólnoty kulturowej i religijnej oraz żydowskiej kultury i oświaty. Działalności politycznej mniejszości żydowskiej w II RP poświęcony jest rozdział czwarty. Dramat Holocaustu, walka narodu żydowskiego w czasie II wojny światowej oraz sytuacja żydowskiej mniejszości narodowej po zakończeniu wojny w PRL i współczesnej Polsce to kwestie poruszone w rozdziale piątym niniejszej pracy.

Pisząc niniejszą pracę opierałem się na wydawnictwach poświęconych historii Polski, historii Żydów, ich kulturze i tradycji. Sięgnąłem także do aktów prawnych, które normowały sytuację mniejszości żydowskiej w Polsce. Pomocne okazały się również artykuły prasowe poruszające kwestie związane tematycznie z niniejszą pracą.

|                             |                     |
|-----------------------------|---------------------|
| <b>Nazwa Szkoły Wyższej</b> | Uniwersytet Opolski |
| <b>Rodzaj pracy</b>         | magisterska         |
| <b>Rok oddania</b>          | 2001                |

To jest gotowa, obroniona praca. Gdyby chcieli Państwo zlecić napisanie zupełnie nowej pracy, to zapraszamy na stronę [pisanie prac](#) - sprawdzony serwis!